

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI YOSHLAR SIYOSATI VA SPORT VAZIRLIGI

JISMONIY TARBIYA VA SPORT BO‘YICHA MUTAXASSISLARNI QAYTA TAYYORLASH VA MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI SAMARQAND FILIALI

“SPORT O‘YINLARI NAZARIYASI VA USLUBIYATI”

Moduli bo‘yicha 5-amaliy mashg‘ulot

“Jismoniy tarbiya fani o‘qituvchisi” yo‘nalishining umumiy o‘rta ta’lim muassasalari
pedagogik kadrlarni malakasini oshirish kursi uchun

O‘qituvchi: IBRAGIMOVA DILBAR MAMATOVNA

5-mavzu. Sport o‘yinlari (futbol, regbi) musobaqa va hakamlik qoidalari

Reja:

- 1. Futbol musobaqa va hakamlik qoidalari**
- 2. Regbi musobaqa va hakamlik qoidalari**

Futbol o‘yinining negizida o‘yinchilarni umumiy maqsadi-g‘alabaga intilish birlashtirib turgan jamoalarning kurashi yotadi. G‘alabani qo‘lga kiritishga intilish futbolchialrni jamoa bo‘lib harakat qilishga, bir-biriga o‘zaro yordam berishga o‘rgatadi, do‘stlik va o‘rtoqlik tuyg‘ularini tarbiyalayqdi.

Futbol mashg‘ulotlari va musobaqalari ko‘pincha iqlim va meteorologiya sharoiti keskin o‘zgarib ketadigan sharoitda qariyb yil bo‘yi davom etgani uchun, futbol o‘yini jismoniy jihatdan chiniqishga ham, organizmning qarshilik ko‘rsatish qobiliyati ortishi va adaqptasiya imkoniyatlari kengayishiga ham yordam beradi.

Sport musobaqalarini o‘tkazish uchun jadvali asosida har bir musobaqa uchun alohida “Nizom” tuziladi. Sport musobaqalarini tayyorlash va o‘tkazish “Nizom” ishlab chiqishdan boshlanadi va bu “Nizom” musobaqa o‘tkazishda asosiy hijjat hisoblanadi.

Musobaqa nizomida quyidagi masalalar aks ettirilgan bo‘lishi lozim:

1. Musobaqaning maqsadi va vazifalari.
2. Musobaqani o‘tkazish joyi va vaqti
3. Musobaqani boshqarish
4. Musobaqaga qatnashchilari.
5. Musobaqa o‘tkazish tizimlari
6. Noroziliklarni taqdim etish va ularni ko‘rib chiqish tartibi
7. Musobaqa qatnashchilarni taqdirlash
8. Jamoalarni va musobaqa qatnashchilarini rasmiylashtirish tartibi
9. Talabnomalarni qabul qilish

Futbol turidan hakamlar tarkibi 5 nafar hakam boshqaradi. Bosh hakam va hakamlar hay'ati maydonga o‘yinchilar sport kiyimidan farq qiladigan kiyimda tushishi shart. Bosh hakam o‘zi bilan xushtak , sekundomer, sariq va qizil kartochkalar, yon daftar va ruchka bulishi shart.O‘yinni maydon hakami va “o‘yindan tashqari holat"ni va to‘p maydondan chiqib ketganligini aniqlab, qayd etuvchi ikki yon hakamlar hakamlilik qiladilar.

Futbol sport turidan hakamlar tarkibi

Futbol maydonining kattaligi, o'yin sur'atining tezda uzgarishi hakamdan o'yinni shunday tarzda nazorat qilishni taqozo qiladiki, futbolchilar harakatiga xalaqit qilmasligi va bir vaqtning uzida o'yinning borishini nazorat qilib borishi kerak. Chiziq hakamlari yordamida hakam maydonning ikki tomonidagi yon chiziqni ham nazorat qilib turadi.

Agar maydondagi hakamlardan birining o'yinni boshqara olmaslik sabablari ko'zatsilsa (salomatligi tufayli, turli xil sabablarga ko'ra, jaroxat olsa), zaxiradagi hakam bilan o'yin tugagunga qadar almashtiriladi.

O'yin vaqti: O'yin 45 minutdan 2 taym davom etadi. Har qanday o'yin vaqtini o'zgartirish to'g'risidagi kelishuvga (yorug'likning yetishmasligi sababli har qaysi taymning 40 minutgacha qisqartirilishi) o'yin boshlangunga qadar erishilgan bo'lishi kerak va bu holat musobaqa talablariga javob berishi kerak.

Hakamning hushtak yordamida ishora berishi. O'yinda hakamlikni amalga oshirishda hakam hushtak yordamida belgi beradi. Hushtakdan quyidagi hollarda foydalaniladi: o'yin boshlanishidan va tanaffusdan so'ng, qayta boshlashdan oldin; darvozaga to'p kiritilganidan so'ng, 11 metrlik jarima to'pini amalga oshirishdan avval, darvoza ishg'ol qilinganida, o'yin tugashidan oldin yoki yarmidan.

Berilayotgan belgilar o'yinchi va tomoshabinlarga yaxshi eshitiladigan bo'lishi kerak. Belgilar ohangi doimo bir xilda bo'lishi lozim. Ammo darvoza ishg'ol qilinganida, o'yinning birinchi yarmi yoki uning asosiy vaqti tugaganidan so'ng beriladigan belgilar juda aniq bo'lishi kerak.

Hakamning qo'l yordamida ishora berishi. Agar o'yinchilar barcha o'yin qoidalariga rioya qilib, darvoza, jarima, burchak to'pini va erkin to'p tepishlarini amalga oshirsalar, hushtak chalinmaydi, balki bunda qo'l imo-ishoralari bilan foydalaniladi.

Yon chiziqdan to'pni o'yinga kiritish ham qo'l ishoralari bilan tushuntiradi. Qo'l bilan beriladigan imo-ishoralardan o'yinni to'xtatish yoki uni davom ettirish qarorini oydinlashtirish maqsadida foydalaniladi.

BAHSLI TO'P

Endi futbolda bu tushuncha bo'lmaydi. Hakamlar ikki tomonni yig'ib, bahsli to'pni tashlab bermaydi. Buning o'rniga, hushtak chalinguncha to'pga egalik qilgan taraf o'yinni davom ettiradi. Agar lozim topishsa, ular to'pni raqibga berishlari mumkin. Istisno shuki, mabodo, o'yin jarima maydonida to'xtatilgan bo'lsa, o'yinni boshlash darvozabon tomonidan amalga oshiriladi

O'YINCHI ALMASHTIRISH

Almashtirilayotgan futbolchi endi o'ziga yaqin bo'lgan yon chiziqdan maydonni tark etaveradi. U zaxira o'rindig'i joylashgan va yangi futbolchi tushayotgan nuqtadan maydonni tark etishi lozim bo'lmaydi. Tabiiyki, bu o'yin vaqtini cho'zish holatlari uchun kurash sifatida baholanmoqda.

FIFA yoki milliy federasiyalar tomonidan tashkil qilinadigan har qanday rasmiy musobaqalarda 5tagacha o'yinchilarni almashtirishga ruxsat beriladi. Musobaqa nizomida buyurtmaga kiritiladigan zahiradagi o'yinchilar soni 3dan 7gacha o'zaro kelishilgan bo'lishi kerak, bundan ortiq bo'lishi mumkin emas.

O'smirlar uchun 14-15 yoshgacha davomiy o'yin vaqti 2x40 daqiqa

12-13 yoshdagi bolalar uchun davomiy o'yin vaqti 2x35 daqiqa

8-10 yoshdagi bolar uchun o'yin vaqti 2x25 daqiqa

8 dan 12 yoshgacha bo'lgan bolalar kichik maydonlarda o'ynaydi.

Chiziq hakamlarining bayroqcha bilan ishora qilishi.

Chiziq hakamlari ro‘y bergan xatolar mohiyatini rasmiy ishora bilan ma’lum qilib, biroz ushbu ishora holatini saqlab turishi lozim.

1. To‘p maydonda

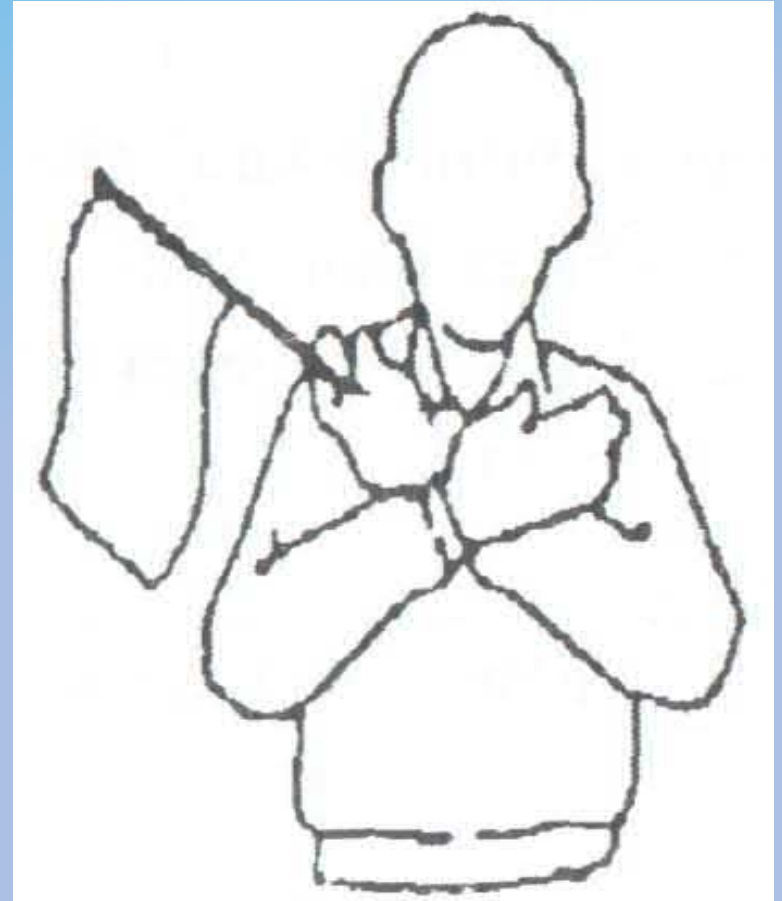
2. To‘p maydondan tashqarida

3.To 'pga tegish

*4.To 'p uzatuvchi chiziqni
bosganda*

5.Bir xulosaga kela olmaslik

HAKAM BELGILARI VA IMO-ISHORALARI

*1. Raqibni qo'l bilan
itarib yuborish*

*2. Urilish yoki qo'pollik
itarib yuborish*

3.Raqib ustiga sakrash

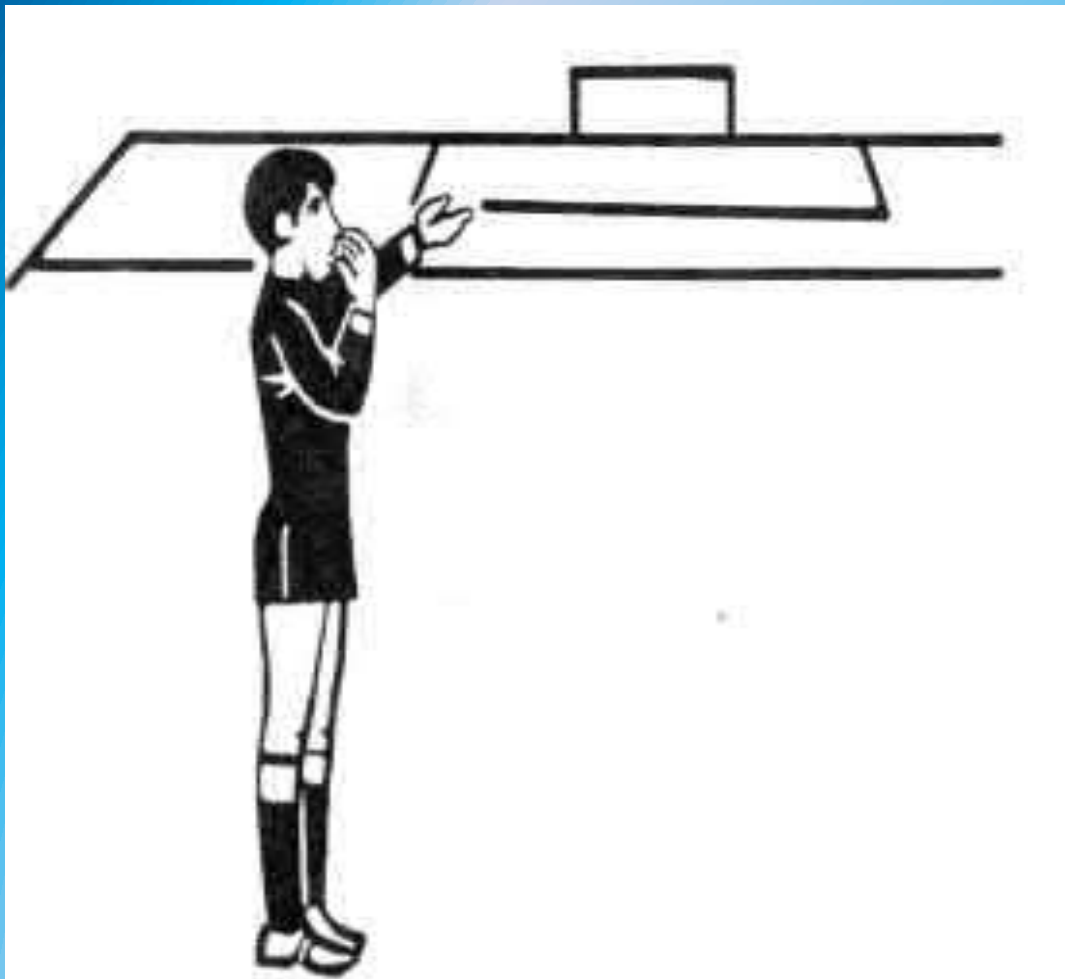
4.Chalish

5.Oyoqqa tepish

6.Erkin zarba berish

7. Jarima to'pini tepish

8. O'yin yarmi

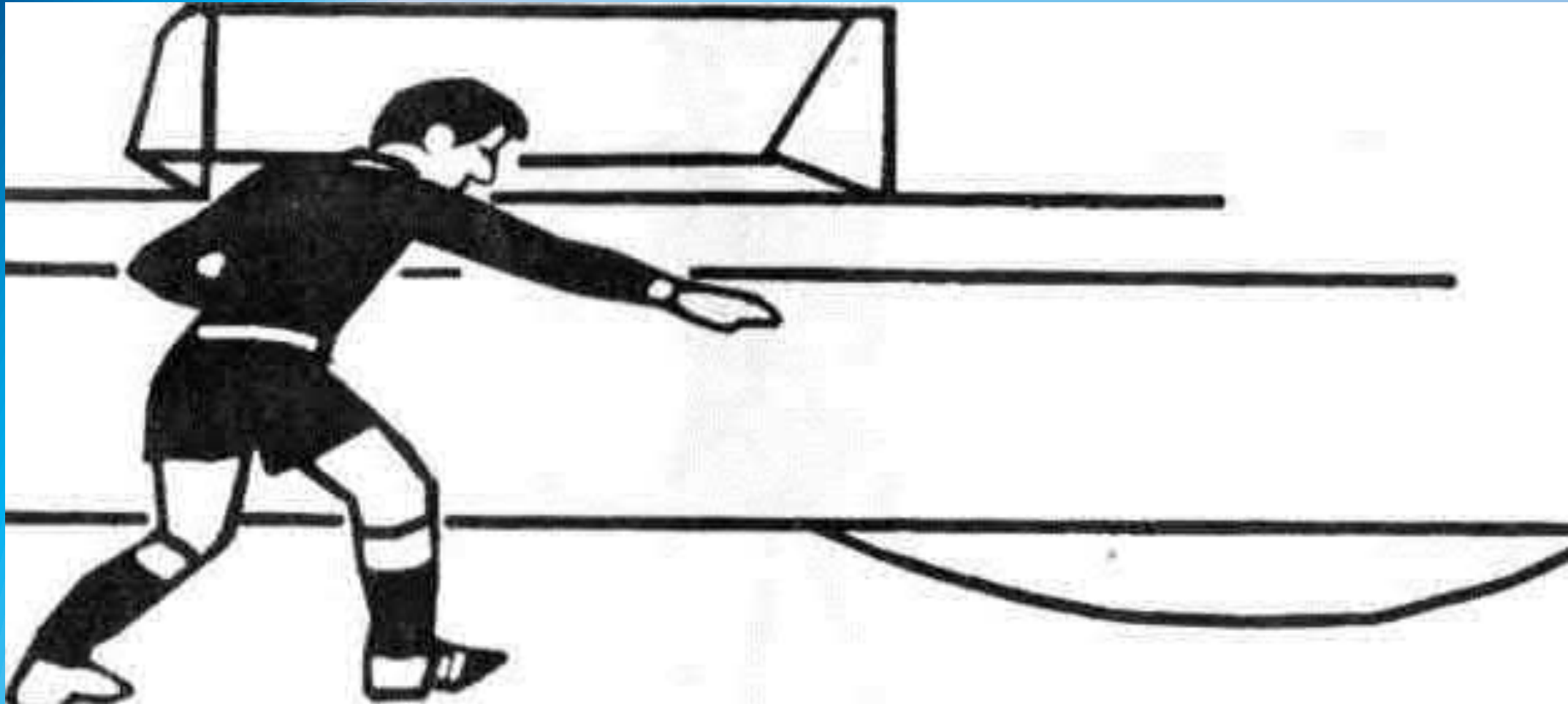
to'liq tugashi

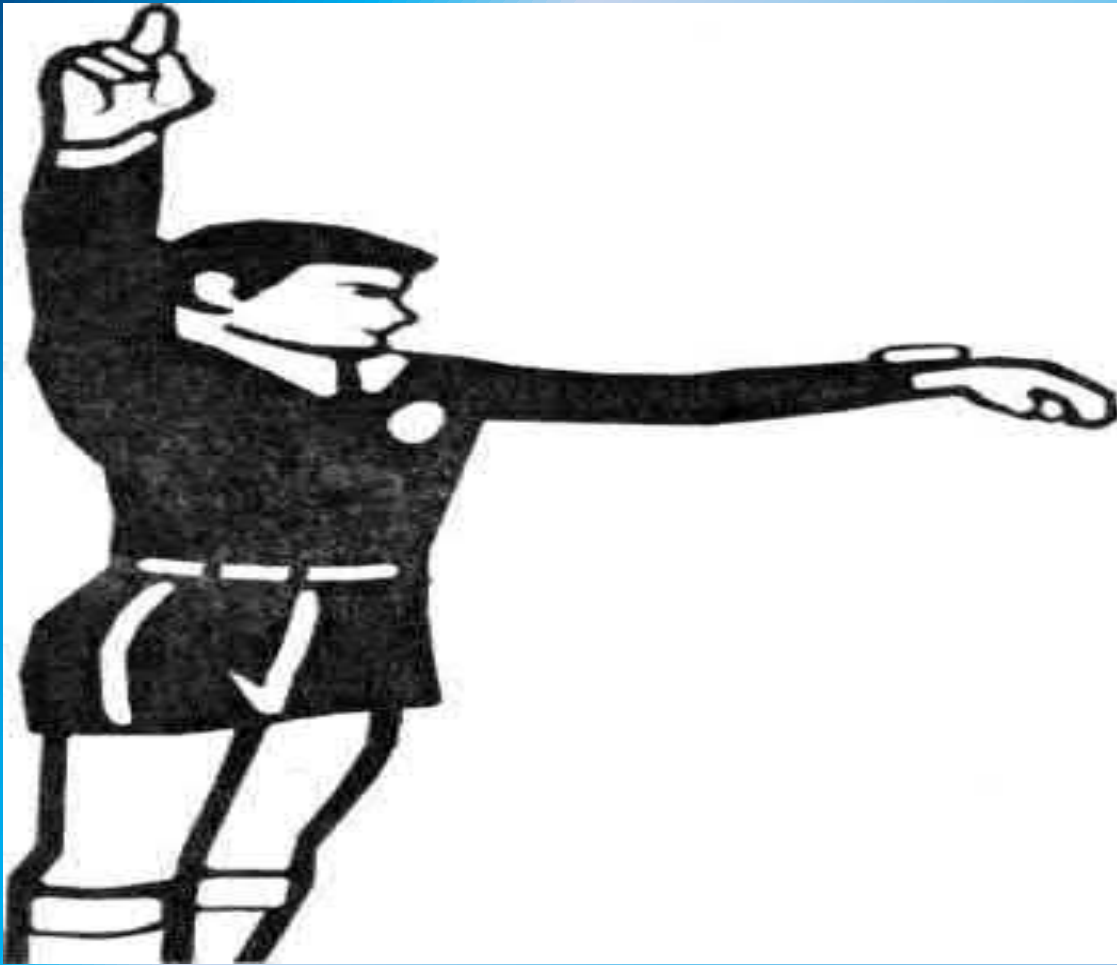
9. O'yin to'xtatilmaydi

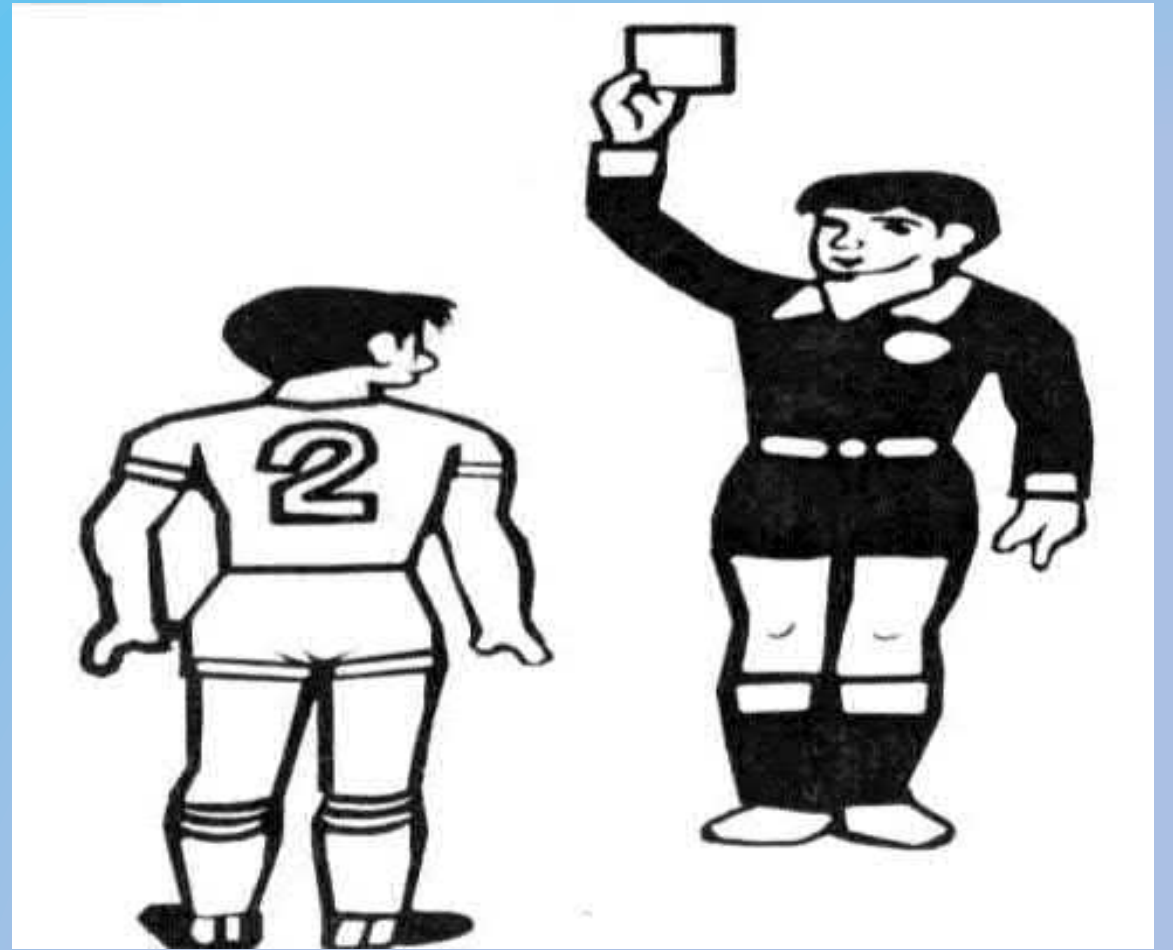
10. To'pni qo'l bilan o'ynash

11. Qoida buzilgan joydan to'pni o'yinga kiritish lozimligini ifodalovchi ishora

12. Qo'shimcha vaqt berilganligi.

*13. O'yinchini ogohlantirish
chetlashtirish*

yoki

Regbi sport turining hakamlik tarkibi

Regbi o'yini maydon hakami va ikki yon hakam tomonidan amalga oshiriladi. Maydondagi hakam vaqtni, o'yin hisobini, qoidalarga rioya qilishni nazorat qiladi. O'yin davomida faqat u maydonda yuzaga keladigan o'yin vaziyatlarini baholash bo'yicha mutaxassis hisoblanadi. Uning qarorlari regbichilar uchun majburiydir.

Uchrashuvning boshlanishini (ikkinchi bo'lim), birinchi bo'lim yoki o'yinning tugashini, urinishning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini, qoidalarni buzgandan keyin o'yinni to'xtatishni va hokazolarni ko'rsatish uchun. Maydon hakami hushtak va maxsus imo-ishoralar bilan signal beradi.

Yon hakamlar dala hakamiga bo'ysunadilar. Uning qarorlari haqida (masalan, agar to'p maydonni tark etgan bo'lsa), yon hakam bayroq bilan ishora qiladi. Darvozaga zarbani bajarish, urinib ko'rish yoki erkin zarbani amalga oshirishda teginish hakamlari maydon hakamiga natija haqida signal berib, yordam berishlari kerak.

Regbi sport turida taqiqlangan harakatlar

- raqibga qo‘l bilan zarba berish;

- raqibning orqasidan yopishib olish yoki oyoqlarini tepish, yotgan raqibni qoqmoq yoki qadam tashlash;

– ruxsatsiz olib qo‘yishni amalga oshirish;

- to‘pni endigina tepgan va to‘p ortidan yugurmayotgan raqibga hujum qilish yoki to‘sib qo‘yish;

To‘pga ega bo‘lmagan raqibni ushlab turish, surish, hujum qilish, to‘sish to‘p bilan o‘ynashdan tashqari;

- raqibni ataylab yerdan yulib tashlash yoki uni jangdan siqib chiqarish;

- qasddan kurash, saraton yoki iskala ustidan g‘alaba qozonish.

O'yinchi to'pni raqib darvozasiga olib kiradi va u erda to'playdi, ya'ni. To'p erga tegsa yoki to'pga tushadi. Muvaffaqiyatli urinish 5 ballga teng bo'ladi.

Tepishning bajarilishi (to'p darvoza ustunlari orasidagi to'sin ustidan uchib o'tishi kerak) 2 ballga teng bo'ladi.

Qoidalar buzilgan jamoaga jarima zarbasi huquqi beriladi. Jarima zarbasidan kiritilgan gol 3 ochkoga teng bo'ladi

Insofsiz o'yin deganda qoidalarning har qanday bandini qasddan buzish tushuniladi. Misol uchun, sportchi ataylab to'pni teginish chizig'i ustidan tashlaydi, vaqtni kechiktiradi va hokazo..

Bunday qoida buzarliklar jarima zarbasi yoki ogohlantirish bilan jazolanadi. Ikkinchi ogohlantirish bilan o'yinchi maydondan chiqariladi

O‘yin qoidasi; Agar to‘pni qo‘l bilan orqa chiziq tomon uzatsa, hakam bunday holatda to‘p uchun kurashishni davom etirish to‘g‘risida ishora beradi. To‘p qachonki maydon yon chizig‘idan tashqariga chiqib ketsa, ikki jamoa hujumchi o‘yinchilari yo‘lak hosil qiladilar.

To‘p maydonga to‘g‘ri burchak ostida chiziq bo‘ylab tashlanadi. Diognal bo‘ylab tashlangan to‘p noto‘g‘ri hisoblanadi va bu taraflarini tartibsiz harakatlanishga olib keladi.”O‘yindan tashqari holat” vaziyatini hosil qilish mumkin.

O‘yinchilarni sport kiyimi: O‘yinchilar ust kiyimi futbolchilar ust kiyimiga o‘xshab ketadi. Short, mayka, paypoq va poyabzal, shunugdek, himoya uskunalari (tizzatirzak, barmoqsiz qo‘lqop, yelka prokladkalari, og‘iz himoya qurilmasi) o‘z ichiga oladi. Uskunaning barcha qisimlari Xalqaro Regbi federatsiya standartlariga mos keladigan belgi bo‘lishi kerak.

**E'TIBORINGIZ UCHUN
RAHMAT !**